

Proti koncu govora se je odgrnila vzdana ploča, ki ima napis:

*V tej hiši se je rodil dne 2. kimovca l. 1819.
Matej Cigale, slovenski pisatelj, umrl dne
20. mal. travna l. 1889. na Dunaju.*

Domači pevski zbor je tu ob rojstveni hiši peval razne pesmi, gostje so se pa v prijaznem govoru krepčali z dobro kapljico in hvalili lepo slavnost, kakor bi jim ne šlo v glavo, da more biti tako ljubo in prijetno v tem samotnem kraju. Domačini, dobri Lomóvci, bodo pomnili ta dan, zakaj toliko ptujcev še ni prišlo menda nikdar v njihove dole.

Treba je bilo raziti se. Kdor se je udeležil slavnosti, ohranil si je pač rojstveni kraj Cigaletov v prijaznem spominu, slavnemu učenjaku pa je izkazal čast, katere je bil pokojnik v resnici vreden.

Marljivi odbor za Cigaletov spomenik je pokazal, da se dá tudi s skromnimi močmi storiti marsikaj lepega, če delujemo vstrajno. In kjer se protivijo težave ter grabi delavca nevolja, tam pomaga zdravilo potrpežljivosti, da zaceli vse rane.

Gredoč mimo skromnega spomenika si bo ptujec v spomin vtisnil kraj, kjer je bil rojen najprevidnejši, najbolj praktični slovenski jezikoslovec; njegov rojak si bo štel v čast, da je Cigaletov domačin, in mladina si bo pred oči stavila vzgled poštenega, vernega značaja, vnetega domoljuba in pridnega delavca.

Naš list se hvaležno pridružuje Cigaletovim častilcem, podaje dragim prijateljem natančno sliko pokojnikovo, posneto po fotografiji, in kliče:

Slava Cigaletovemu spominu!

Slovo od Bele Krajíne.

Pozdravljena Krajína brežna,
Rojakov mojih belih dóm!
Pozdravljena mi, srca nežna,
Spojena tesno z marsikom!

Pozdravljene mi, loze tihe,
Kamór ne seza solnca svít,
Kjer slavec v noč pošilja vzdíhe
Na vejah bukev in rakit!

Pozdravljene, gorice mile,
Ki vas pokriva trtja gozd!
Kakó so pesmi se glasile,
Ko tu je zórel bujni grozd!

Pozdravljena, kraljica Kolpa,
In Vlahinja in sívi Klek,
Ki na Krajíno líki stolpa
Oziraš se že mnogi vek.

Prijazna mesta, ne velika,
A kralji belega svetá:
Črnomelj, Semič in Metlika,
Pozdravljena mi od srcá!

Ne zabim tudi vas, junaki,
Gradovi, priče davnih let,
Podbrežje, Krupa in Mrzlaki,
Podturen, Gradca lepi svet.

Kakó sem vzljubil vas, o znanci
Z goríc in kamenitih tal,
Kar temni vas mejé Gorjanci
In tihe Kolpe modri val.

Popevke mile v tožnem duhu,
Čutečih vaših prsij jek,
Še danes mi zvené v posluhu,
Zvene le bodo mi na vek.

Očaran sem poslušal dede,
Možé razborne sivih las;
Globoko vtisnil njih besede
V srcé — modrosti zdrave glas.

Iz knjig učenih proučaval
Svoj rodni jezik sem nekoč;
Čim dljé, tem jasneje spoznaval
Bogastvo, njega kleno moč.

Prišel sem k vam. Vsprejet prijazno
Tako sem v dušo vas objel,
In gledal in poslušal pazno,
Kar narod vaš je delal, dél.

Učil sem večne vas resnice,
Kar božji nam ukaz velí,
Toda slovenske govoríce —
Té mene ste učili vi.

Kako določen, čist in veren,
Kako umljiv, domač, krepak,
Čutilom, mislim vès primeren
Jezika vam izraz je vsak.

Če prav domneva zbor učeni,
Da jezik kaže ljudstva dar,
Potem, srcé, raduj se v meni!
Poslednji ni naš oratar.

Ubožen, prêprost na zunanje,
Po duši darovit, bogat,
Vsegdar za dobro vnet dejanje,
Pozdravljen bodi, beli brat!

Mirú in sreče ure zlate
Uživaj vedno zarod tvoj,
Kot vekomaj spomine nate
Jaz v srcu nosil bom s seboj.

Anton Medved.

Gospa s pristave.

(Zgodovinski roman. — Spisal I. Kraljev.)

(Dalje.)

XXI. Temni oblaki.

Kadar je človek nezadovoljen sam s seboj, tedaj je nadležen vsem; zlasti čutijo to podložniki, kateri morajo radi ali neradi tiho prenašati njegove sitnosti. Prav to se je godilo sedaj z Virido. Dosegla je bila z gospodom Petrom svoj namen še bolj, nego je želela: jedna dozdevna ovira njenih namér je bila odpravljena, a zadovoljna vendar-le ni bila. Opazila je na soprogu neko potrtost in vedela je, odkod prihaja; tudi sinovi so jo vedno spominjali dobrega gospoda Petra. Zato je občevala najrajša s svojimi laškimi dvorjankami in nekaterimi priliznjenimi plemiči, kateri so ji vse pritrjevali in jo hvalili. Najrajša se je zibala v kolobaru svojih priljubljenih načrtov, pregledovala, kaj je že zvršila, in preštevala, česa je še treba.

Kakor vsak človek, zlasti še če je delaven in trden, tako je imela tudi Virida nasprotnike. Nasprotniki Viridini so bili dvojne vrste: prvi so bili hudobni, kateri so delali naravnost v njeno škodo in celó pogubo; drugi nasprotniki so ji hoteli prav in dobro, toda njeno delovanje so imeli za škodljivo. Med temi-le je bila stranka dvorjanov in plemenitašev, katerim ni ugajala politika Leopoldova. Ker so slutili, da ima preveliko moč in veljavo vojvodinja, bili so nevoljni na njo. To se je kazalo zlasti y prepiru švicarskega grofa Kyburškega z mesti. Če tudi so bili sklenili stanovi, da naj se vojuje grof sam, vendar je šel glas, da hoče vojvodinja vsekako, naj mu pomore Avstrija, in da je za to pridobila Leopolda.

Nevolja je rastla tem bolj, čim več stroškov so prizadevale vojne. Največkrat ni bilo pričakovati od njih nikake koristi. Poslednji čas pa je prišlo poleg tega še nevarno vrenje ob Renu. Nezadovoljneži so prerokovali hude stvari za Avstrijo.

Vendar se nasprotovanje še ni moglo pokazati, ker so Leopolda osebno spoštovali več ali manj vsi in se klanjali njegovemu junaškemu značaju. Nekoliko shujšale so se razmere, ko je Leopold izgubil državno oskrbnništvo nad Švabi. Tukaj mu niso zaupali niti knezi niti mesta. Razne zveze mest in malega plemstva so bile naperjene zlasti proti njemu kot najmočnejšemu. Največji nasprotniki vojvodovi so bili pa Švicarji, ki so bili napravili med seboj močne zveze v obrambo svoje slobode. Videlo se je, da pride med tema dvema nasprotnikom do boja, zakaj Leopold tudi ni mogel mirno gledati, kako se mu ustavljajo nasprotniki; s tem bi bil pripoznal svojo slabost in strah pred njimi.

„Ali more, ali sme trpeti kaj takega naš vojvoda?“ rotil je mladi tajnik Burghart vsakoga, s komur se je sešel. Bil je poseben ljubljenec Viridin in govoril vse po njeni volji.

Virida pa je klicala soprogu in vsakemu plemiču, ki jo je obiskal: „Šramota je za Avstrijo, šramota za naše plemstvo, če je smejo tako izživati ti lačni švicarski meščani.“

A miroljubni in previdni svetovalci so se ustavljali. „Pustimo jih v miru“, rekel je umni vitez Volbenk iz Ljubna. „Bil sem po Švicarskem in videl te ljudi. Slobodo ljubijo, a žalega nečejo nikomur. In če pridobimo vse švicarske gore, čemu nam bodo?“

Grof Hartberški pa je pristavil: „Sosedje nas sovražijo skoro vsi. Naš vojvoda se jim zdi premočan. Če bodo le mogli, spravili nas bodo v zadrege in nevarnosti, da bi nas pokončali. Čakajmo! Vojvoda je še mlad; lahko si pridobimo po mirni poti še veliko, za kar bi bilo treba sedaj prelivati kri.“

Ni se dalo lahko reči, na katero stran po-tegne tehtnica. Da bi torej gotoveje odločila dvor in stanove za vojno, obrnila se je Virida do očeta Barnaba v Milanu. Prosila ga je, naj vname